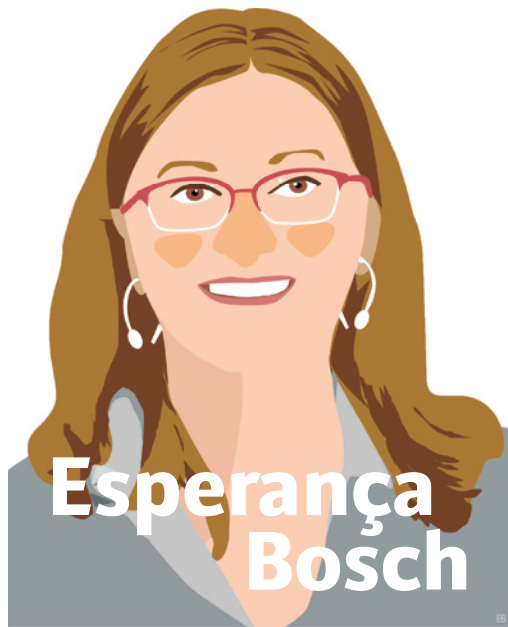

Organitzadora del IV Congrés Internacional de l'Associació Universitària d'Estudis de la Dona

Professora Titular del Departament de
Psicologia Bàsica de la UIB

«El feminisme dóna pautes per fer una anàlisi crítica del món»

En quin moment vàreu decidir emprendre una formació i tasca d'investigació sobre gènere?

Jo ja vaig entrar feminista a la Universitat i, quan vaig tenir l'ocasió, vaig començar la recerca en aquestes temàtiques, ja farà més de trenta anys. Quan vaig optar a la primera plaça de titular d'escola universitària, vaig proposar que la meua lliçó magistral fos sobre la misogínia medieval i, des d'aquell moment, vaig fer una línia de treball i recerca en gènere. Poc a poc, s'hi varen afegir companyes, i ara ja fa molt de temps que tenim el grup d'investigació d'Estudis de Gènere.

Des que vàreu començar fins ara, com descriuiu l'evolució del feminisme en aquests anys?

En l'àmbit acadèmic, de cada vegada hi ha més professores joves compromeses amb els estudis des de la perspectiva de gènere i amb el feminisme. També hem evidenciat un altre fet: quan oferim una formació en gènere, les aules s'omplen de gent. Això demostra que l'alumnat té interès per saber d'aquest tema, adquirir una certa formació en violència de gènere i saber de feminisme. Des el punt de vista social, crec que vivim un moment d'auge del feminisme com a moviment. Però, en el moment en què trobam una evolució, també veiem una reacció i amenaces al feminisme des de diversos sectors. Tot i això, crec que el feminisme està fort, que és resistent i ho té clar. Prova d'això són els darrers 8 de març internacionals, a més de moviments com el #MeToo.

Com definiu el terme «gènere»?

El que entenem nosaltres per sexe té bàsicament les arrels en el dimorfisme biològic, mentre que el gènere és una concepció cultural que, tot i que es construeix a partir del sexe, té forma social. El gènere és allò que converteix les dones en femenines i els homes en masculins. Tot allò que és cultural és après, i tot

allò que és après es pot desaprendre. Tot allò que fa referència al gènere té a veure amb la idea que els vells patrons culturals poden ser modificats. El gènere es pot rompre, millorar i modificar. El concepte de feminitat evoluciona, el concepte de masculinitat també, i, com que és cultural, és aprenentatge, i, com que és aprenentatge, és canviant.

Quins àmbits de recerca dels estudis de gènere han assolit més importància?

L'àmbit de recerca més freqüent que teníem al nostre entorn era la violència en el marc de la parella o exparella, que és allò que la llei espanyola preveu a la Llei orgànica de protecció integral contra la violència de gènere, l'any 2004. A la Universitat també fem feina amb els casos d'assetjament sexual, ja que és un tema molt important, i hem dissenyat un protocol per poder tractar aquests temes. A més, treballem en temes de sensibilització.

Per altra banda, allò que coneixem com a assetjament de carrer és un gran tema de debat, per fer feina i conèixer millor. Això va des de les floretes, que són comentaris no demanats d'algú desconegut envers una dona, fins a l'assetjament o sentir-se amenaçada a certes hores de la nit. També ens preocupa tot allò que té a veure amb el tema de la pornografia, ja que els joves la conceben com una mena d'escola de sexologia, i això propicia que la cultura de la violació estigui molt més present del que hauria de ser en ple segle XXI.

Les dades actuals que coneixem sobre violència de gènere què ens indiquen?

Ens fan veure que actualment és un problema sense resoldre, ni a l'Estat espanyol ni en l'àmbit internacional. És veritat que hi ha xifres que semblen tenir una lectura en positiu, i és el fet que augmenta

el nombre de denúncies. No obstant això, la violència de gènere és un aspecte que, com a concepte, és molt visible, però, per una altra part, les víctimes són molt invisibles: perquè no ho denuncien fàcilment, perquè moltes vegades la dona creu que el comportament de la seva parella de voler-la controlar, tenir-la sotmesa o fins i tot humiliar-la forma part de la vida en parella, o perquè creu que aquests comportaments tenen a veure amb l'amor, amb exemples tan clars com la gelosia. És un tema amb el qual hem de continuar investigant, lluitant, i millorar-ne la legislació.

Els mites de l'amor romàntic continuen presents en la convivència?

Sens dubte. L'amor romàntic continua essent un pont que pot derivar en violència de gènere. No sempre passa, però pot passar. I pot passar perquè genera unes expectatives absolutament irrealistes, a causa de tot el procés del que anomenem socialització diferenciada: allots i allotes aprenen d'una manera diferent allò que és estimar i allò que significa ser estimats. Tota aquesta idea que l'amor és una dedicació incondicional és present a la literatura, la televisió, al cinema o a la música, i continua propagant una idea falsa d'allò que significa estimar lliurement, i constitueix un «pont» envers la violència de gènere.

Creieu que els rols de gènere encara afecten l'elecció que fan les allotes i els allots de les carreres que volen estudiar?

Totalment. Això es coneix com a segregació horitzontal, i encara és ben present: encara hi ha estudis que estan molt feminitzats i d'altres de molt masculinitats. I això no té res a veure amb les intel·ligències, ja que estan repartides individualment i no per gèneres. Té a veure amb una socialització diferenciada i amb una sèrie d'estereotips i de creences molt arrelades.

Vàreu formar part del comitè organitzador del IV Congrés Internacional de l'Associació Universitària d'Estudis de la Dona, el tema central del qual era «Els feminismes com a eines de canvi social». Què recordeu d'aquell congrés?

Ja fa uns anys, però va anar molt bé. Record que poguérem publicar-ne les actes més endavant, i això va permetre estendre tot el que hi vàrem debatre i de tot el que tractàrem. També en record la confirmació que els estudis de gènere i la seva introducció en la Universitat en les diferents disciplines ja aleshores crèiem que era fonamental i que podríem empènyer el canvi. Encara ara ho mantinc, ja que és una manera de reflectir l'àmbit acadèmic en la societat, i viceversa.

Quines eines ens pot donar el feminisme per què les estructures de poder patriarcal canviïn?

El feminisme dona pautes per fer una anàlisi i tenir una visió crítica del món; ofereix eines per analitzar la realitat fora dels cànons tradicionals. El feminisme no és només una teoria política, sinó també una acció social, un lluita que genera cadenes de solidaritat, d'ajuda i compenetració entre dones. I això és la gran força: que entre totes aportem mirades, eines i maneres d'adaptar-nos a la realitat. La lluita feminista té tres-cents anys d'història; ha passat per tres onades i avui dia vivim la quarta. Cada etapa genera la seva pròpia agenda, les seves prioritats i la seva manera de lluitar.

Quins projectes de futur us plantejau? Dediqueu més temps a la docència o a la recerca?

En principi, tinc previst continuar compaginant docència i investigació. Per una altra part, tenim en marxa un projecte d'investigació que estam a punt d'acabar i en volem començar un altre quan hàgim acabat aquest. També continuaré fent docència sempre relacionada amb la violència de gènere, tant perquè m'agrada com perquè és la meua obligació tractar aquest tema tot el temps que calgui.

Quan parlem de feminisme, pensam en referents com Simone de Beauvoir; pensem en les sufragistes, en Clara Campoamor o Victoria Kent. A més d'aquests referents, podríeu dir el nom d'algun referent que no sigui tan conegut per l'imaginari popular?

De l'àmbit acadèmic, jo destacaria la lectura de Celia Amorós, ja que ha il·luminat moltíssim a moltes feministes de la meua generació i de generacions posteriors. Celia Amorós és filòsofa; ha escrit llibres fonamentals sobre el patriarcat, el feminisme, sobre la història del feminisme, sobre tot allò acadèmic que ens ha nodrit. És una dona lluitadora, que observa molt i que ens dona eines per entendre el món amb una nova mirada, i jo crec que això és imprescindible en l'acadèmia. És un referent indiscutible a l'Estat espanyol i a l'Amèrica Llatina.

